

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE GEOGRAFIE ȘI GEOLOGIE
DEPARTAMENTUL DE GEOGRAFIE

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

IMPACTUL ANEXĂRII PENINSULEI CRIMEEA DE CĂTRE FEDERAȚIA RUSĂ ASUPRA SECURITĂȚII POLITICE, ECONOMICE ȘI ENVIRONMENTALE A BAZINULUI MĂRII NEGRE

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Ionel Muntele

Doctorand :
Rusu Marcel

IAȘI , 2020

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE GEOGRAFIE ȘI GEOLOGIE
DEPARTAMENTUL DE GEOGRAFIE

Vă facem cunoscut că la data de, ora, în,
domnul Marcel RUSU va susține în ședință publică teza de doctorat **“IMPACTUL
ANEXĂRII PENINSULEI CRIMEEA DE CĂTRE FEDERAȚIA RUSĂ
ASUPRA SECURITĂȚII POLITICE, ECONOMICE ȘI
ENVIRONMENTALE A BAZINULUI MĂRII NEGRE”**, în vederea obținerii
titlului de doctor în Geografie.

Comisia de doctorat are următoarea componență :

Președinte :

Prof.univ.dr. Adrian Grozavu , Universitatea “Alexandru Ioan Cuza ” din Iași

Conducător științific :

Prof.univ.dr. Ionel Muntele , Universitatea “Alexandru Ioan Cuza ” din Iași

Referenți științifici :

Prof.univ.dr. Nicolae Popa , Universitatea de Vest din Timișoara

Conf. univ. dr. Voicu Bodocan , Universitatea “Babeș Bolyai” din Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. Octavian Groza , Universitatea “Alexandru Ioan Cuza ” din Iași

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei!

Introducere	3
Capitolul 1. Descrierea istorico-geografica a peninsulei Crimeea....	Error! Bookmark not defined.
1.1 Descrierea Geografică a Peninsulei Crimeea	Error! Bookmark not defined.
1.1.1 Amplasarea	Error! Bookmark not defined.
1.1.2 Denumirea.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.3 Litoralul / Munții Crimeii	Error! Bookmark not defined.
1.1.4 Hidrografie.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.5 Câmpia stepică.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.6 Riviera Crimeii.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.7 Clima.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.8 Valoarea strategică a peninsulei Crimeea	Error! Bookmark not defined.
1.1.9 Economia	Error! Bookmark not defined.
1.1.10 Resursele energetice	Error! Bookmark not defined.
1.1.11 Infrastructura.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.12 Turismul.....	Error! Bookmark not defined.
1.1.13 Populația	Error! Bookmark not defined.
1.1.14 Religie	Error! Bookmark not defined.
1.1.15 Organizarea administrativă	Error! Bookmark not defined.
1.1.16 Situația lingvistică a Crimeei	Error! Bookmark not defined.
1.2 Scurtă descriere istorică a peninsulei Crimeea.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.1 Preistorie	Error! Bookmark not defined.
1.2.2 Antichitate	Error! Bookmark not defined.
1.2.3 Evul Mediu	Error! Bookmark not defined.
1.2.4 Hanatul Crimeii(1441-1783)	Error! Bookmark not defined.
1.2.5 Epoca Modernă.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.6 Războiul civil rus (1917-1921).....	Error! Bookmark not defined.
1.2.7 Uniunea Sovietică (1921-1991).....	Error! Bookmark not defined.
1.2.8 Cel De-al II-lea Război Mondial	Error! Bookmark not defined.
1.2.9 Transferul către Ucraina - 1954.....	Error! Bookmark not defined.
1.2.10 Crimeea - republică autonomă în cadrul Ucrainei independente (1991-2014)	Error!
Bookmark not defined.	
1.2.11 Anul 2014 – Anexarea	Error! Bookmark not defined.
1.2.12 Administrația rusă (2014 - prezent).....	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 2. Configurația geopolitică a bazinului Mării Negre, înainte și după anexarea Crimeii de către Federația Rusă.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Metamorfoza statelor din regiunea Mării Negre de la o zonă de confluență geografică către o nouă realitate geopolitică.....	9
2.2. Definirea spațiului geopolitic din regiunea Mării Negre	9
2.3. Caracteristici geopolitice principale ale regiunii Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
defined.	
Capitolul 3. Efectele anexării Crimeii de către Federația Rusă la nivel regional și global	Error! Bookmark not defined.

3.1. Variabilele geopolitice specifice arealului Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
3.2. Geopolitica frontierelor	Error! Bookmark not defined.
3.3 Geopolitica resurselor energetice din regiunea Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
3.3.1. Importanța energetică a bazinului Mării Negre pentru Uniunea Europeană ..	Error! Bookmark not defined.
3.3.2. Resursele naturale eurasiatice.....	Error! Bookmark not defined.
3.3.3. Politica energetică rusească	Error! Bookmark not defined.
3.4. Geopolitica raporturilor militare	Error! Bookmark not defined.
3.5 Conflictele înghețate din regiunea Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 4 - Dinamica raporturilor și relațiile internaționale din bazinul Mării Negre în perioada de după Războiul Rece	14
4.1. Balanța de putere, un concept aplicat arealului Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
4.2. Evoluția relațiilor internaționale caracteristice bazinului Mării Negre după 1990	Error! Bookmark not defined.
4.3. Rolul structurilor de putere și mecanismelor active în bazinul Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
4.3.1. Principalii actori regionali. Mecanisme și structuri de putere	Error! Bookmark not defined.
4.4. Rolul României în regiunea Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
4.5 Relațiile internaționale în bazinul Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
4.6. Rolul deținut de Uniunea Europeană în contextul relațiilor internaționale existente la Marea Neagră	16
4.7. Rolul deținut de Alianța Nord Atlantică în contextul relațiilor internaționale existente la Marea Neagră	16
Capitolul 5. Evoluția paradigmei de securitate din regiunea Mării Negre în perioada de după Războiul Rece	18
5.1. Indicatori ai cadrului de securitate specifici bazinului Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
5.2. Factori generatori de risc la adresa echilibrului securității din arealul pontic	Error! Bookmark not defined.
5.3. Climatul de securitate specific bazinului Mării Negre..	Error! Bookmark not defined.
5.4. Sporirea puterii navale rusești în Marea Neagră	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 6. Mecanismele de Cooperare Regională	Error! Bookmark not defined.
6.1. Cooperarea regională – o necesitate politică dinamizatoare pentru evoluția geopolitică a bazinului Mării Negre	22
6.2. Evoluția economică și cooperarea regională a statelor din proximitatea Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
6.2.1. Organizația pentru Cooperare Economică A Mării Negre – OCEMN.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.2. Organizația GUUAM	Error! Bookmark not defined.
6.2.3. Pactul de stabilitate pentru Europa de Sud – Est	Error! Bookmark not defined.
6.2.4. Inițiativa Central Europeană.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.5. Black Sea Energy Forum	Error! Bookmark not defined.

6.2.6. Uniunea Economică Eurasiatică.....	Error! Bookmark not defined.
6.2.7. Alte inițiative regionale	Error! Bookmark not defined.
6.3. Cooperarea în domeniul militar în bazinul Mării Negre	Error! Bookmark not defined.
6.3.1. BLACKSEAFOR.....	Error! Bookmark not defined.
6.3.2. CSBM - Confidence and Security Building Measures	Error! Bookmark not defined.
6.4. Politicile și inițiativele UE în programele de prevenție și management a dezastrelor naturale în țările europene din zona extinsă a bazinului Mării Negre.	Error! Bookmark not defined.
6.5. Cooperarea regională – factor principal pentru evoluția geopolitică viitoare.....	23
Capitolul 7. Regiunea Mării Negre în contextul globalizării	Error! Bookmark not defined.
7.1. Arealul Mării Negre în contextul global actual.....	Error! Bookmark not defined.
7.2. Perspectivile regiunii Mării Negre sub semnul incertitudinii.....	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI	Error! Bookmark not defined.
LISTA ABREVIERILOR	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE.....	Error! Bookmark not defined.

INTRODUCERE

Lucrarea de față își propune, printr-un studiu axat pe problematica de geostrategie, să facă analiza unor posibile ipoteze de impact asupra securității politice, economice și ambientale a bazinului Mării Negre și implicit asupra României, fiind reliefate posibilele riscuri în condițiile unui climat interconectat și globalizat, dată fiind importanța și actualitatea acestui eveniment pe scena geopolitică est-europeană dar și mondială.

Totodată lucrarea va evalua situația concretă a peninsulei Crimeea după anexarea sa la 18 martie 2014 de către Federația Rusă, avându-se în vedere existența celei mai mari baze militare navale din Marea Neagră la Sevastopol și care este impactul acestui eveniment asupra țărilor învecinate și a bazinului Mării Negre, dar și a consecințelor potențiale.

Marea Neagră dispune de o multitudine de resurse, unele în curs de explorare, altele în curs de exploatare fiind posibil ca, în viitor, să se găsească nu numai alte resurse, ci și modalități noi de a face din această zonă un spațiu foarte atractiv pentru marile rețele ale resurselor energetice și să asistăm la dinamizarea economică a acestui spațiu și chiar la confruntări pentru extinderea sferelor de influență a polilor globali de putere.

Peninsula Crimeea va fi evaluată prin prisma următoarelor elemente: apartenența istorico-geografică, resursele energetice, frontierele, politicile ambientale și paradigma de securitate; analiza mecanismelor de securitate regională și a relațiilor internaționale, ca principali factori coagulanți ai dezvoltării regionale a zonei Mării Negre; prospecția evoluției situației geopolitice în zona Mării Negre în condițiile ocupării peninsulei Crimeea de către Federația Rusă, dar și a crizelor economice și politice mondiale.

Direcția principală a lucrării o va constitui analiza geopolitică a rolului și importanței peninsulei Crimeea în bazinul Mării Negre și în sistemul relațiilor internaționale în perioada de după anexarea sa de către Federația Rusă din 2014. Lucrarea de față va fi un studiu care va face legătura între Geografie și științele securității, respectând un anumit tipic specific și adresându-se

unui public specializat în domeniul geopolitic. Pentru elaborarea cercetării științifice metodologia specifică geografiei politice va constitui principalul instrument de analiză.

Din această perspectivă, metoda geopolitică va fi folosită pentru analiza politicii externe, care caută să deducă, să explice și să anticipeze comportamentul politic al statelor din bazinul Mării Negre, dar și al actorilor politici sau militari cu importanță globală: Uniunea Europeană, Federația Rusă, Alianța Nord Atlantică și Statele Unite ale Americii. Geopolitica este văzută drept o componentă a geografiei politice și anume partea care se ocupă de relațiile internaționale.

Printre autorii de referință preocupați de geopolitica Rusiei pe arena internațională merită atenție lucrările lui H. J. Mackinder. În contextul analizelor din perspectiva geopoliticii se înscrie și cercetarea lui C. Race vizând strategiile de impunere a influenței fostei URSS în spațiul est-european. S. Khoen și D. Simes oferă repere importante privind relațiile americano – rusești în perioada post - colaps URSS. Teoreticienii occidentali ca A. E. Kellermann, H. Kissinger, Zb. Brzezinski, H. Morgenthau, acordă o mare atenție intereselor geostrategice și geopolitice ale Federației Ruse. În contextul studiilor geopolitice vizând interesele geostrategice și ale vectorilor politicii externe a Federației Ruse pe scena internațională, inclusiv în spațiul est-european, se încadrează cercetările elaborate de către: J. Weisensee, A. Hutsenreuter, L. H. Schwartz, I.

Malova, J. M. Hernández, F. Petroni, G. Mafodda, M. De Bonis, O. Oliker, K. Crane și C. Yusupov. Strategiile de realizare a intereselor și de menținere în sfera de influență a statelor foste republici unionale prin intermediul susținerii zonelor separatiste Osetia de Sud și Abhazia în Georgia, zona estică a Republicii Moldova, iar începând cu 2014 și în estul Ucrainei, de către Federația Rusă sunt redactate de către V. Fabbri, G. Friedman, C. Tosi, E. Greco, R. Alcaro și S. Stefan. Interesele geostrategice ale Federației Ruse în spațiul caucazian, studiate prin prisma confruntărilor cu interesele Occidentului reprezentat de UE, NATO și SUA, sunt aria cercetărilor lui I. Ibos-Hervé, D. Gullo, A. Monaghan și J. Tuñón.

Lucrarea va fi structurată în 7 capitole, care vor fi fragmentate în mai multe subcapitole.

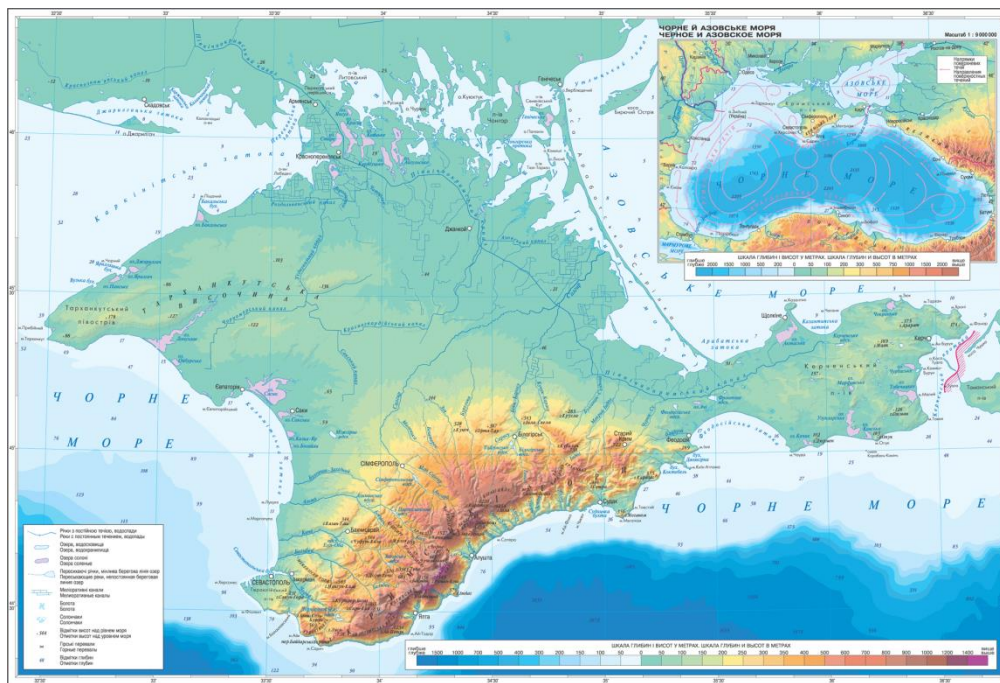

Fig.1 Harta fizico-geografică a Peninsulei Crimeea (sursa: Internet - <https://geomap.com.ua/uk-gc/241.html>)

CAPITOLUL 1. DESCRIEREA ISTORICO-GEOGRAFICA A PENINSULEI CRIMEEA

Prima parte a acestui capitol va analiza și va descrie geografic peninsula Crimeea, după mai multe repere: amplasare, proveniența denumirii, litoralul peninsulei, munții Crimeii, hidrografia, riviera Crimeii, valoarea strategică a peninsulei Crimeea, economia, resursele energetice, infrastructura, turismul, populația și organizarea administrativă.

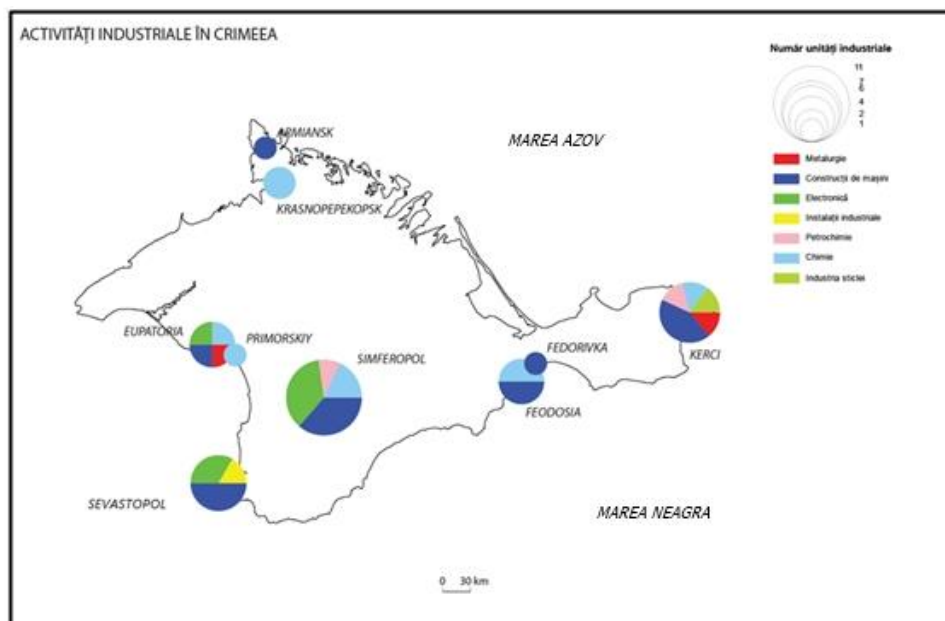

Fig. 2 Harta activităților industriale în Peninsula Crimeea (Sursa: harta realizată prin prelucrarea datelor furnizate de <https://www.investinregions.ru/en/regions/krym/industries/>)

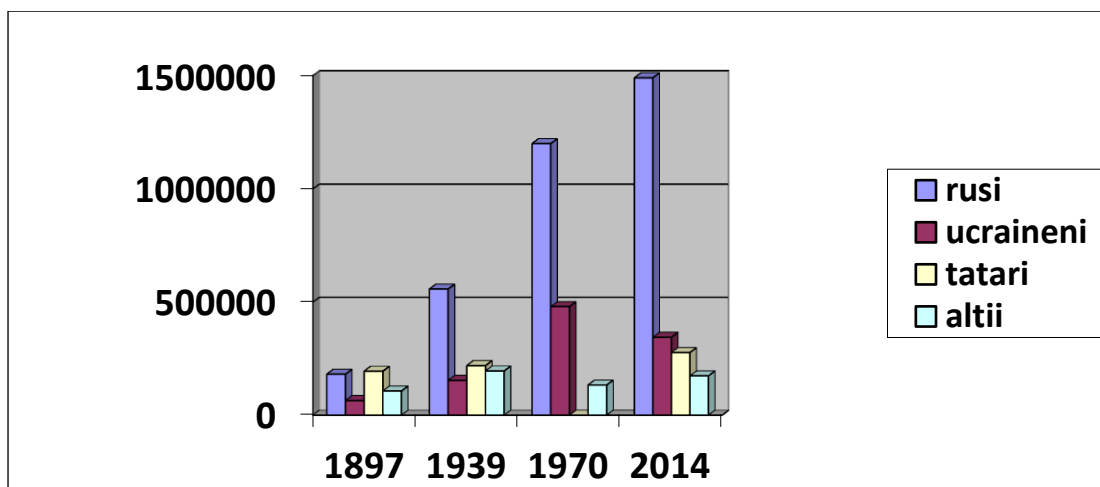

Fig. 3 Structura populației Crimeii în anii 1897, 1939, 1970 și 2014 (sursa: prelucrarea datelor din Tabelul 1)

Ulterior, în cadrul aceluiași capitol, va fi efectuată o scurtă descriere istorică a peninsulei Crimeea plecându-se din Preistorie, continuând cu Antichitate, Evul Mediu, Epoca Modernă, apartenența la Uniunea Sovietică, Transferul către Ucraina, Anexarea peninsulei în anul 2014 de către Federația Rusă și până în prezent.

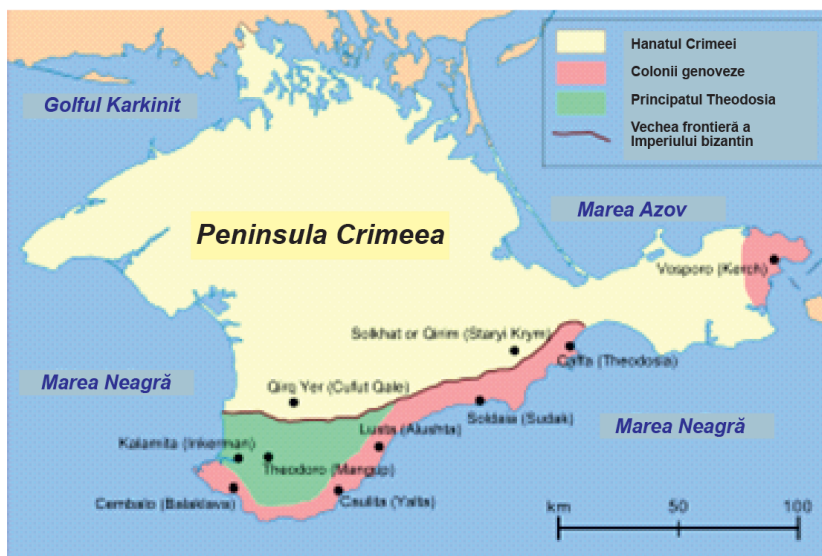

Fig.4 Harta Peninsulei Crimeea la mijlocul secolului al XV-lea (adaptarea hărții după sursa https://ro.wikipedia.org/wiki/Principatul_de_Theodoro)

Fig. 5 Hartă a ceea ce se numea Noua Rusie în timpul Imperiului Rus. Sunt prezentate numai părțile din Noua Rusie care sunt acum în Ucraina (adaptare hartă după https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Crimea)

CAPITOLUL 2. CONFIGURAȚIA GEOPOLITICĂ A BAZINULUI MĂRII NEGRE, ÎNAINTE ȘI DUPĂ ANEXAREA CRIMEII DE CĂTRE FEDERAȚIA RUȘĂ

În acest capitol se va reliefa faptul că Geopolitica plasează Marea Neagră și regiunile adiacente, cunoscută și sub denumirea de Regiunea Extinsă a Mării Negre, în flancul estic al Alianței Nord Atlantice și al Uniunii Europene, în centrul hărților energetice și de securitate, având o importanță majoră, privită și prin prisma intereselor regionale însemnate a celor mai

importanți actori statali și nonstatali de pe scena relațiilor internaționale.

2.1. Metamorfoza statelor din regiunea Mării Negre de la o zonă de confluență geografică către o nouă realitate geopolitică

Evoluția geopolitică actuală din Regiunea Mării Negre este determinată de numărul proceselor geopolitice ca extinderea Alianței Nord Atlantice și a Uniunii Europene, conflictele înghețate și schimbarea percepției asupra riscurilor după reconfigurarea hărților energetice și a coridoarelor de tranzit, relațiile politice, economice și militare complexe dintre Rusia, Turcia, UE și NATO, redefinirea relațiilor statelor ce aparțin Regiunii Extinse a Mării Negre, anexarea Crimeii și conflictele din estul Ucrainei.

2.2. Definirea spațiului geopolitic din regiunea Mării Negre

Regiunea Mării Negre este o zonă extrem de complicată și de complexă din punct de vedere politic, social, economic și cultural. Influența mării, a apelor, a provocat în zona de țărm o dezvoltare activă și dinamică. În același timp masa continentală exercită presiune, forțând structuralizarea energiei.

Anexarea peninsulei ucrainene Crimeea la Federația Rusă în 2014 a rezolvat din punct de vedere politic, militar și administrativ problema staționării flotei ruse a Mării Negre, de la Sevastopol. Crimeea reprezintă un bastion important al Mării Negre, având o poziție de însemnătate geostrategică majoră, fiind comparabilă cu un portavion de unde se pot controla toate acțiunile de război electronic, informaționale, lansare de avioane și rachete. Astfel se poate controla mult mai ușor orice mișcare strategică militară din mediile naval, aerian, terestru și informațional.

Procesul de integrare euroatlantică a statelor foste socialiste din zona Mării Negre este privit ca o amenințare de Federația Rusă. Prin jocul geopolitic promovat în regiune, Moscova se opune apropierei de valorile atlantismului sub formă de colaborare sau integrare în structurile Uniunii Europene și Alianței Nord Atlantice a oricărui stat din fosta zonă de suveranitate. Federația Rusă încearcă prin amenințări de tip hibrid dar și prin arma economică, politică și energetică să-și impună politicile hegemonice ce corespund propriilor interese strategice.

2.3. Caracteristici geopolitice principale ale regiunii Mării Negre

Principalele caracteristici geopolitice ale zonei Mării Negre sunt factorul demografic, teritoriul, suprafața și poziționarea geografică, religia și factorul cultural. De asemenea, unicitatea, complexitatea, polaritatea și dinamismul proceselor desfășurate în bazinul Mării Negre reprezintă caracteristici geopolitice importante.

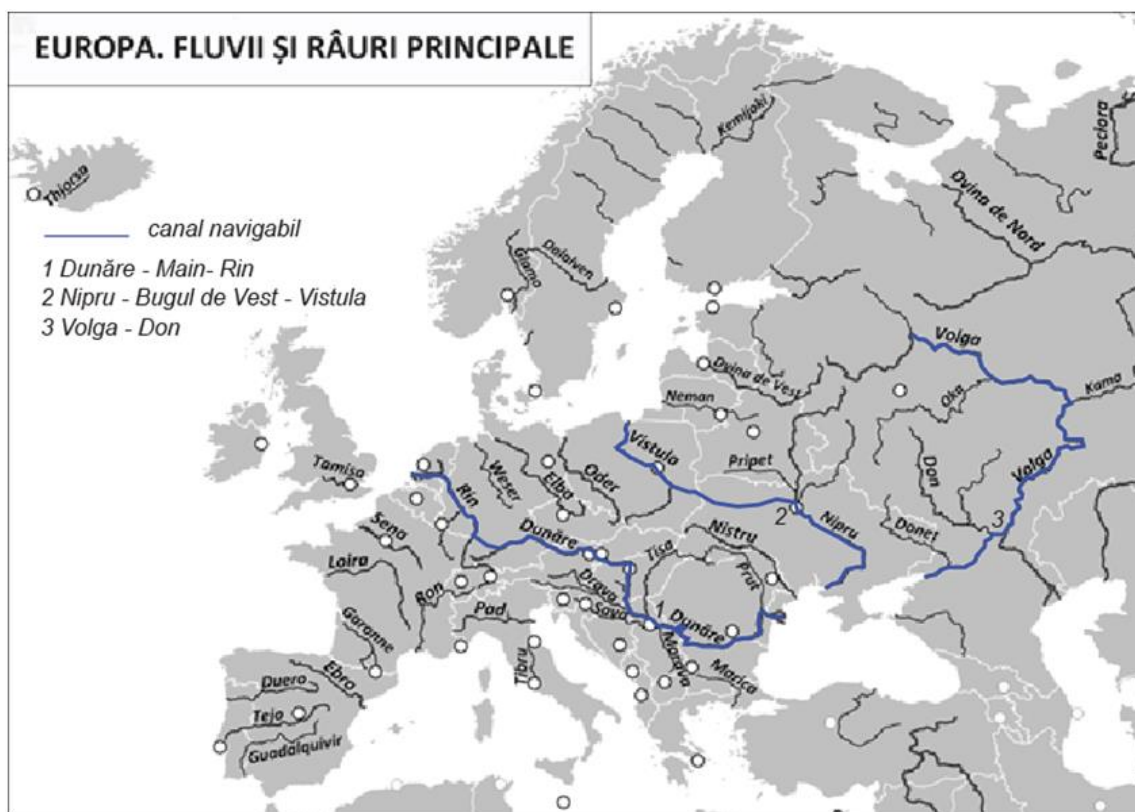

Fig.6 Harta culoarelor navigabile reunite în Marea Neagră (Sursa: prelucrare hartă <http://geografila.blogspot.com/2016/11/harti-bac-europa-tarmuri-fluvii-lacuri.html>)

Regiunea bazinului Mării Negre poate fi considerată inima Eurasiei, dat fiind faptul că reprezintă o zonă geografică de est și sud est a Europei, incluzând munții Caucaz și Marea Caspică. Această Regiune a Mării Negre reprezintă o adevărată placă turnantă de intersecție a direcțiilor strategice și traseelor ce asigură legăturile dintre Orient și Occident. Totodată arealul pontic are o importanță deosebită pentru stabilitatea spațiului european datorită evenimentelor geopolitice din interiorul regiunii cum sunt extinderea NATO și a UE, dar și datorită recentelor conflicte din Orientul Mijlociu și estul Ucrainei.

Analiza complexității proceselor desfășurate în arealul pontic, apariția intersectării axelor geopolitice est - vest, Marea Caspică, Marea Neagră, Mediterană, și nord - sud, Moscova - Erevan - Teheran, existența centrelor *de apărare* regională, SUA - Rusia - Turcia - NATO - UE, unicitatea spațiului și dinamica evenimentelor și proceselor regionale ne îndreptățesc să afirmăm că Regiunea Mării Negre este o construcție geopolitică consolidată. Regiunea Mării Negre având încorporat Caucazul de sud, ca subcomplex de securitate reprezintă un concept cheie a noii viziuni geopolitice și geostrategice asupra Mării Negre.

CAPITOLUL 3. EFECTELE ANEXĂRII CRIMEEI DE CĂTRE FEDERAȚIA RUSĂ LA NIVEL REGIONAL ȘI GLOBAL

Acest capitol definește principalele variabile geopolitice specifice arealului Mării Negre, după anexarea peninsulei Crimeea în 2014 la Federația Rusă și izbucnirea conflictului separatist în estul Ucrainei din 2015.

De asemenea, în capitolul de față am analizat metamorfoza geopolitică a frontierelor statelor din această regiune în perioada post Război Rece. Influența Alianței Nord Atlantice și a Uniunii Europene asupra geopoliticii frontierelor zonei Mării Negre a reprezentat o direcție importantă de cercetare. Totodată, am analizat geopolitica raporturilor energetice și geopolitica raporturilor militare din țările riverane bazinul Mării Negre.

Fig. 7 Harta noii configurări geopolitice în Marea Neagră, post 2014 (sursa: Internet - <http://agora.md/stiri/5743/infografic--cum-a-fost-impartita-marea-neagra-dupa-ce-rusia-a-anexat-crimeea>)

3.1. Variabilele geopolitice specifice arealului Mării Negre

Principalele variabile geopolitice care definesc evoluția geopolitică a arealului Mării Negre sunt următoarele: balanța de putere, evoluția raporturilor militare, procesele de retrasare a frontierelor, distribuția resurselor energetice, conflictele înghețate din statele ce aparțin fostului spațiu sovietic, dezvoltarea economică și raporturile politice.

3.2. Geopolitica frontierelor

Analiza geopoliticii frontierelor din Regiunea Mării Negre realizată din următoarele perspective: deplasarea frontierei euroatlantice spre est prin aderarea României și Bulgariei la NATO și UE; redefinirea granițelor fostelor state socialiste aflate în vechea sferă de influență geopolitică sovietică în urma disoluției fostei Uniuni Sovietice, ceea ce conduce la reșezarea lor în frontierele tradiționale.

3.3 Geopolitica resurselor energetice din regiunea Mării Negre

Obiectivul principal al acestui subcapitol este analiza și evidențierea importantei resurselor energetice ca variabilă geopolitică distinctă în afirmarea Regiunii Mării Negre ca zonă geostrategică de o importanță aparte. Capitolul va descrie importanța energetică a bazinului Mării Negre pentru Uniunea Europeană, care sunt resursele naturale eurasiatice și va descrie politica energetică rusească.

Fig. 8 Harta principalelor gazoducte ce alimentează Europa din spațiul Federației Ruse
(sursa: prelucrare hartă <https://www.freeworldmaps.net/europe/>)

3.4. Geopolitica raporturilor militare

Cheia geopoliticii raporturilor militare din zona Mării Negre este relația dintre Federația Rusă și Statele Unite ale Americii. În contextul agresiunii din Crimeea-2014 și intruziunii Kremlinului în luptele din estul Ucrainei -2015, relația este potențată de poziția și politicile adoptate la Moscova și

Washington. Statele Unite ale Americii și-au sporit prezența în statele din flancul estic al NATO, dar și în Georgia și Ucraina, prin intermediul parteneriatelor strategice bilaterale, în încercarea de a contracara politica externă a Rusiei în Regiunea Mării Negre.

Federația Rusă se bazează pe divergențele dintre UE și SUA, dar și dintre statele UE față de problematica Regiunii Mării Negre, căutând în același timp să le amplifice. Germanii și francezii menajează interesele Rusiei, datorită încheierii acordurilor energetice și economice bilaterale iar SUA insistă pentru o viziune comună euroatlantică.

3.5 Conflictele înghețate din regiunea Mării Negre

Conflictele înghețate din regiunea Mării Negre (Georgia, Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud, Arțah, estul Ucrainei) sunt conflictele nesoluționate și doar oprite într-un punct din cauza pericolului extrem de grav atât pentru zona respectivă, cât și securitatea internațională în ansamblul ei.

Ele pot re izbucni oricând, întrucât memoria colectivă, amestecul de populații și tensiunile create și acumulate în timp nu pot și nu vor putea fi ușor dezamorsate. Din păcate, aproape în fiecare din aceste zone, există interese ale unor mari puteri sau ale altor state care nu pot fi încă armonizate.

CONCLUZII

Recenta dislocare de baze militare în România și Bulgaria, prezența militară americană în Turcia, cât și prezența unor trupe specializate în lupta anti - guerilla în state precum Georgia sunt factori care permit o cuantificare a importanței regiunii pentru factorii de decizie de la Washington.

Apariția energetică a altor actori globali în regiune și slăbiciunea Rusiei au făcut experții ruși să vorbească de generarea unui pluralism geopolitic în acest spațiu (Milner, 1992).

Până în 2014 când a izbucnit conflictul din Ucraina, liderii marcanti ai SUA și au identificat zone limitate de cooperare, în timp ce conflictele militare, politice și economice din regiunea Mării Negre s-au axat pe exploatarea și transportul de hidrocarburi din regiunea caspică spre piețele occidentale pe o rută fără control rusesc direct și echilibrul regional de putere. După episodul Crimeea contactele diplomatice între Casa Albă și Kremlin au atins un minim istoric după terminarea Războiului Rece.

Transformarea fostelor societăți comuniste; extinderea NATO și UE; impactul "conflictelor înghețate"; interesele SUA începând cu 11 septembrie 2001; natura schimbătoare a relațiilor ruso-turce; repetatele crize ruso-ucrainene referitoare la gazele naturale; războiul din august 2008 dintre Rusia și Georgia; decizia de redislocare a bazelor militare americane din Europa în România și Bulgaria cât și reamplasarea componentelor sistemului SUA de apărare aeriană anti-rachetă în România, instabilitatea mediului de securitate regional creată de evenimentele din Ucraina și impactul crizei financiare mondiale au schimbat Regiunea Mării Negre

CAPITOLUL 4 - DINAMICA RAPORTURILOR ȘI RELAȚIILE INTERNAȚIONALE DIN BAZINUL MĂRII NEGRE ÎN PERIOADA DE DUPĂ RĂZBOIUL RECE

În capitolul al 4-lea se urmărește analiza evoluției relațiilor internaționale în regiunea Mării Negre, rolul mecanismelor și structurilor de putere active regionale, rolul României în conturarea zonei Mării Negre ca areal geopolitic distinct. Analiza relațiilor complexe dintre Ucraina și Federația Rusă dar și rolul UE și NATO în contextul relațiilor internaționale din bazinul Mării Negre reprezintă punctele de final.

4.1. Balanța de putere, un concept aplicat arealului Mării Negre

Astfel, am analizat nivelul de amenințare în baza a patru factori: puterea, proximitatea, capacitatea de ofensivă și intențiile ofensive. În relațiile din bazinul Mării Negre funcționează echilibrul amenințărilor, concept ce include balanța de putere, adaptat la caracteristicile mutabile ale mediului de securitate regională.

4.2. Evoluția relațiilor internaționale specifice bazinului Mării Negre după 1990

Evoluția relațiilor internaționale în zona Mării Negre a cunoscut o turnură abruptă datorită imploziei fostei Uniuni Sovietice. Federația Rusă, moștenitoarea de drept a fostei Uniuni Sovietice, nu s-a împăcat cu această situație de neimaginat până în 1991, căutând să-și redobândească influența politică asupra unora din fostele teritorii pierdute.

Evoluția acestor noi încercări de influențare și recăpătare a fostelor teritorii a condus la apariția unor conflicte înghețate localizate în spațiul post sovietic.

Arealul Mării Negre găzduiește mai multe conflicte înghețate: conflictele din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud, Karabahul de Munte, Caucazul de Nord (Cecenia și conflictul osetino - inguş).

4.3. Rolul structurilor de putere și mecanismelor active în bazinul Mării Negre

În acest subcapitol voi trata aspectele militare, politice și economice ale securității ale mediului regional, având în vedere interesul marilor puteri în această regiune. Mecanismele și structurile de putere active din Regiunea Extinsă a Mării Negre au roluri diferite pe direcții politice, militare, economice, sociale și de mediu.

Vor fi descriși principalii actori regionali și care sunt mecanismele și structurile de putere pe care aceștia le utilizează în menținerea influenței în țările riverane bazinului Mării Negre.

4.4. Rolul României în regiunea Mării Negre

Analizează faptul că România este un actor de importanță strategică la frontiera europeană și euroatlantică. Dimensiunea strategică și de securitate e fezabilă și constituie elemente de plus valoare, pentru că pleacă de la realizări ale României bazate pe comportamentul său în dimensiunea strategică și de securitate: Parteneriatul strategic cu SUA, cu

Turcia, Parteneriatul energetic cu Azerbaidjanul. Participarea trupelor românești peste hotare în misiunile alianței sau în coaliții, în Irak și Afganistan, dar și în Kosovo și Bosnia sunt cea mai mare valoare adăugată și cel mai important argument de politică externă a României.

45. Relațiile internaționale în bazinul Mării Negre

NATO a cunoscut un progres evident odată cu sporirea aspirațiilor politice, fapt reflectat de extinderea progresivă spre est, intrând astfel în fostele teritorii aflate sub influența URSS.

Relațiile Turciei cu Federația Rusă în zona Mării Negre sunt deosebit de complexe, având rădăcini adânci încă de pe vremea imperiilor otoman și țarist. Forța politică și economică a Turciei au stimulat ambițiile pro-turcești: un număr de republici cu populație turcă și-au declarat independența în momentul disoluției URSS din 1991.

Relațiile dintre Kiev și Moscova au devenit deosebit de tensionate în urma acestor evenimente deosebit de grave și de o intensitate și agresivitate fără precedent. Acțiunea din Crimeea, coroborată cu susținerea separatiștilor prorusi din estul Ucrainei a condus la luarea unor decizii prompte la Kiev.

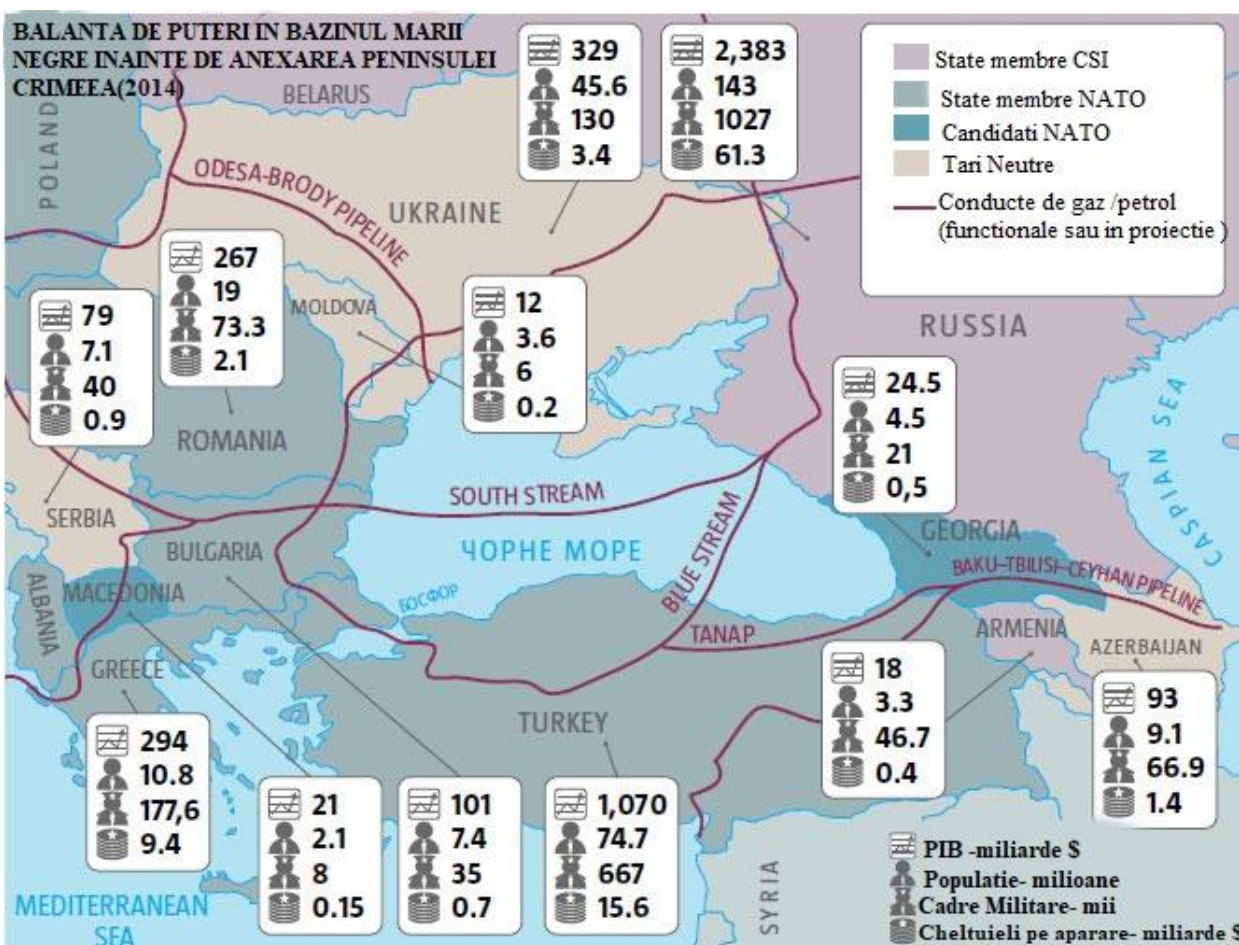

Fig. 9 Harta balanței de putere în bazinul Mării Negre înainte de anexarea Peninsulei Crimeea (2014) Sursa: <https://ukrainianweek.com/Security/50806>

4.6. Rolul deținut de Uniunea Europeană în contextul relațiilor internaționale existente la Marea Neagră

Uniunea Europeană joacă un rol major în mediul internațional de securitate actual, caracterizat prin complexitate și dinamism. Rolul său se datorează instrumentelor pentru prevenirea și gestionarea conflictelor, combaterea riscurilor de ordin non-militar, reorganizarea industriei de armament și a mijloacelor de securitate.

În relația sa cu Vecinătatea Estică, Uniunea Europeană a dezvoltat și dezvoltă încă obsesiv o politică de tipul “Russia-first”. Acest lucru a însemnat că UE a trebuit să stea retrasă în zonele unde Federația Rusă avea interese declarate pentru a putea menține relații bune.

4.7. Rolul deținut de Alianța Nord Atlantică în contextul relațiilor internaționale existente la Marea Neagră

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord a fost unul din primii actori internaționali care s-au implicat în regiunea Mării Negre, ca parte a discuțiilor pentru extindere. Odată cu primirea în Alianță a României și Bulgariei, în 2004, Marea Neagră a fost înconjurată, pe de o parte de țări aliate, membre NATO, și pe de altă parte, de foste state sovietice, cu diferite grade de instabilitate și cu probleme serioase de securitate.

Se regăsesc câteva poziții cheie cu mize geopolitice și geostrategice majore: strâmătorile Bosfor și Dardanele, Marea Marmara, Peninsula Crimeea - un important bastion al uscatului cu ramificații strategice spre mijlocul bazinului pontic, gurile Dunării cu Dunărea maritimă, Delta Dunării și insula Șerpilor.

Modalitățile de soluționare a conflictelor înghețate regionale sunt diferite pentru Uniunea Europeană și Federația Rusă. Forul European își fundamentează soluțiile pe instrumente umanitare și economice, iar Moscova utilizează forța armată, simultan cu finanțarea regimurilor separatiste. Efectuând o prognoză pe termen mediu, se estimează intensificarea competiției dintre cele două viziuni cu privire la securizarea zonelor ce găzduiesc conflicte înghețate.

Componenta economică are o contribuție esențială la conturarea acelor condiții care pot influența atât prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reconstrucția post-conflict, cât și declanșarea, ducerea și deznodământul războaielor.

Utilizarea mecanismelor de cooperare economică pentru gestionarea crizelor, a programelor economice în cadrul acțiunilor de reconstrucție a păcii, a asistenței economice pentru asigurarea stabilității interne sunt doar o parte a instrumentelor prin care această componentă modelează conflictele din bazinul Mării Negre, în sensul diminuării lor și restrângerii ariei de propagare.

CONCLUZII

Modalitățile de soluționare a conflictelor înghețate regionale sunt diferite pentru Uniunea Europeană și Federația Rusă. Forul European își fundamentează soluțiile pe instrumente umanitare și economice, iar Moscova utilizează forța armată, simultan cu finanțarea regimurilor separatiste. Bazinul Mării Negre se constituie ca frontieră estică a Alianței Nord Atlantice și a Uniunii Europene. Prezența la Marea Neagră a celor două organizații internaționale conduce la realitatea unor interese geopolitice complexe, deoarece aici se regăsesc câteva poziții cheie cu mize geopolitice și geostrategice majore.

CAPITOLUL 5. EVOLUȚIA PARADIGMEI DE SECURITATE DIN REGIUNEA MĂRII NEGRE ÎN PERIOADA DE DUPĂ RĂZBOIUL RECE

În acest capitol se vor identifica și analiza indicatorii climatului de securitate specifici bazinului Mării Negre și factorii generatori de risc la adresa securității regionale. De asemenea, va fi evaluat climatul de securitate din regiunea Mării Negre, urmând ca în final evidențiez modificările militare făcute de Federația Rusă în proximitatea arealului Mării Negre.

Cea mai mare amenințare de securitate pentru stabilitatea regiunii Mării Negre este dezvoltarea și aplicarea unei politici neo-imperialiste a Rusiei și ambiția sa de a restabili, cel puțin o parte din influența pierdută după destrămarea Uniunii Sovietice. În plus față de problemele energetice, există numeroase probleme de securitate în zona pontică, care provin din impredictibilitatea politico-militară a Federației Ruse care își atacă vecinii în vederea refacerii fostei sfere de influență, conflictele înghețate, mișcări separatiste, instabilitatea politică și discrepanțele economice, care mențin deschise noi oportunități de conflict.

5.1. Indicatori ai climatului de securitate specifici bazinului Mării Negre

Indicatorii regionali în această ecuație reprezintă poziții strategice în arhitectura de securitate a regiunii Mării Negre: strâmtorile Bosfor și Dardanele, Insula Șerpilor, peninsula Crimeea, Gurile - delta Dunării, Canalul Dunăre - Marea Neagră, munții Caucaz și principalele porturi ale zonei (Odessa, Constanța, Varna, Samsun, Batumi, Novorossiisk) care sunt cel puțin la fel de importante strategic, în calitate de indicatori strict localizați, atractori ai infrastructurii de securitate (porturi militare, instituții diverse etc.).

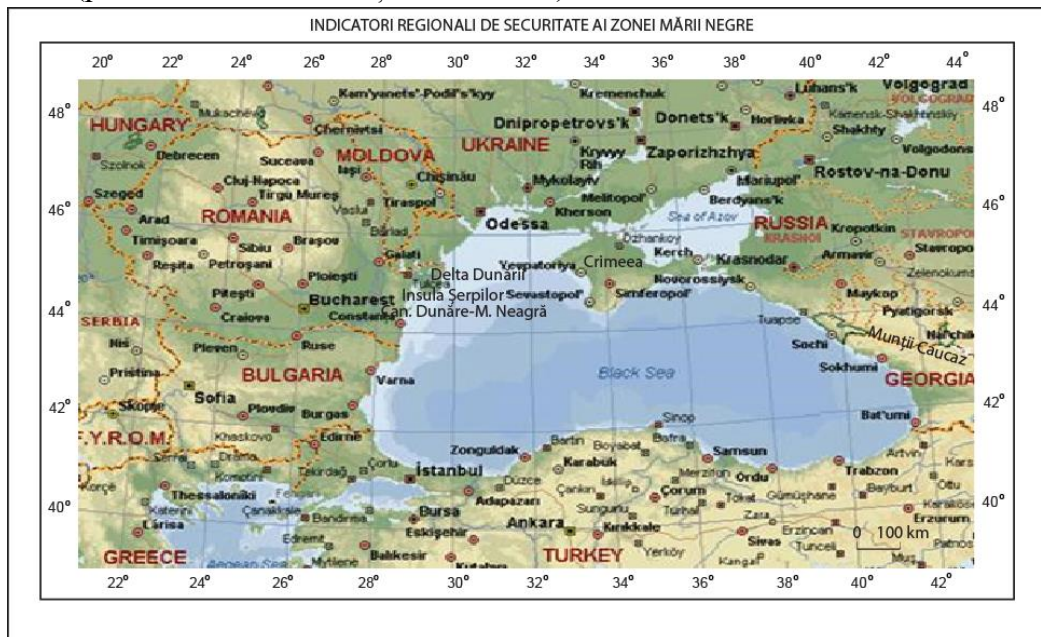

Fig. 10 Harta dispunerii principalilor indicatori de securitate ai Bazinului Mării Negre
(Prelucrare hartă după sursa: Internet - <https://posturi.wordpress.com/2011/09/26/stiati-ca-marea-neagra>)

5.2. Factori generatori de risc la adresa securității din arealul pontic

Factorii generatori de risc la adresa securității din zona Mării Negre îi putem împărți în patru categorii distincte.

Prima categorie vizează rivalitățile sau disputele interstatale și competiția regională, întemeindu-se pe ambiții teritoriale, sfere de influență, interesele economice, căile de transport.

A doua categorie a factorilor generatori de risc are în vedere conflictele înghețate și disputele de frontieră care ar putea iniția un conflict de natură militară.

Cea de-a treia categorie este reprezentată de amenințările transnaționale, ce pot duce de la terorism la trafic ilegal și crimă organizată.

A patra categorie a factorilor generatori de risc din regiunea Mării Negre include vulnerabilitățile, amenințările și riscurile de tip nou, cum ar fi insecuritatea energetică sau cibernetică.

Fig. 11 Harta dispoziției principalelor baze militare sau nucleare din Europa și flancul estic al Rusiei (Sursa: adaptare hartă <https://migflug.com/jetflights/nato-and-russia-conflict-map/>)

5.3. Climatul de securitate specific bazinului Mării Negre

Caracterizat prin: metamorfoza configurației geopolitice și geostrategice a zonei, în urma dizolvării Tratatului de la Varșovia; conturarea unui spațiu cu deficit mare de securitate în regiunea Mării Negre, pe fondul disoluției URSS; dificultățile statelor regiunii ce trec prin tranziția specifică de la socialism la statul de drept, democrație și economia descentralizată, generatoare de vulnerabilități și riscuri specifice de insecuritate.

5.4. Sporirea puterii navale rusești în Marea Neagră

Modernizarea Flotei Mării Negre, în prezent în curs de desfășurare, este considerată a fi una dintre cele mai ambițioase proiecții ale programului de înarmare ce se va derula de către Rusia în perioada 2011-2020. Până la 18 unități naval – maritime sunt construite și sunt așteptate să fie lansate în Marea Neagră ca parte a Flotei Ruse până în 2020, în timp ce noile infrastructuri sunt în curs de dezvoltare. Cu toate acestea, anexarea Crimeii de către Rusia în martie 2014 a răsturnat echilibrul maritim al Mării Negre.

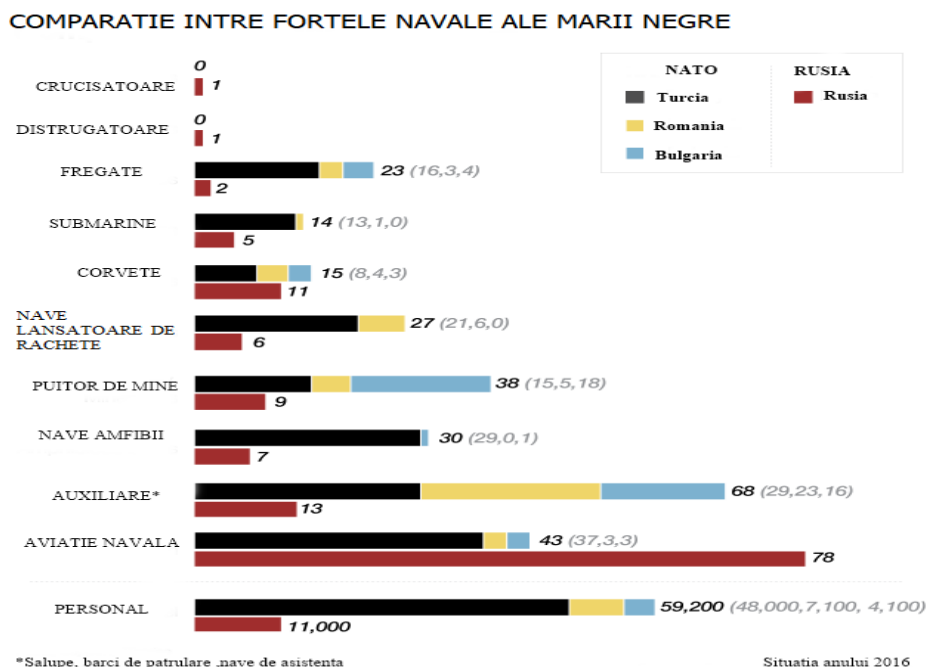

Fig. 12 Grafic al forțelor navale prezente în Marea Neagră în anul 2016 (sursa: adaptare după <https://worldview.stratfor.com/article/competition-black-sea>)

Moscova caută să-și regenereze forța navală în Marea Neagră, în scopul de a conserva și moderniza potențialul său actual naval. Obiectivele Kremlinului în cadrul Mării Negre sunt două principale. În primul rând, până în 2020, Flota Mării Negre trebuie să devină una de apărare, capabilă să efectueze operațiuni anti-acces și interdicție regională în cazul unei crize în Bazinul Mării Negre. În al doilea rând, Flota rusă a Mării Negre trebuie să fie în măsură să susțină desfășurarea permanentă a escadrilei ruse în Marea Mediterană. Anexarea Crimeii de către Rusia nu numai că a răsturnat contextul maritim la Marea Neagră, dar a reconfigurat ambițiile mediteraneene ale Rusiei, de asemenea.

Criza din Ucraina și episodul anexării peninsulei Crimeea au subliniat încă o dată dimensiunea securității maritime a României de la Marea Neagră și a subliniat modelul încă predominant de utilizare a forței în regiune.

Funcționează echilibrul amenințărilor. Teoria echilibrului amenințării este una mai complexă, care se poate traduce într-o ecuație cu patru termeni: putere, proximitate, capacitate ofensivă și intenții agresive.

Moscova este acum pe deplin capabilă să comande nave noi și amplasarea de noi tehnologii militare grele, inclusiv artilerie de coastă, unități militare terestre și aeroporturi militare (vezi Fig.13). Rusia a modernizat portul Novorossiisk pentru a-l transforma într-o bază militară navală, dar nu poate fi comparat calitativ cu Sevastopolul.

Fig. 13 Harta dispoziției principalelor baze militare în Peninsula Crimeea după preluarea sa de către Federația Rusă din 2014 (Sursa: adaptare hartă după <https://monitorulapararii.ro/proiecte-ale-federatiei-ruse-in-infrastructura-peninsulei-crimeea-considerente-geopolitice-si-ratiuni-propagandistice-1-3578>)

CONCLUZII

Rusia și Turcia împărtășesc un interes comun în menținerea status quo-ul în regiune și au căutat să nu-și contrazică reciproc în mod deschis interesele în ceea ce consideră vecinătatea lor comună. Cu toate acestea, dorința Rusiei de dezvoltare navală în Marea Neagră, precum și potențialul consolidării prezenței NATO în regiune sunt de natură să remodeleze cooperarea bilaterală navală între Ankara și Moscova în anii următori, cu un impact major și asupra apărării și securității teritoriale a României.

Conflictele violente sau înghețate care se mențin la frontierele NATO și UE amenință stabilitatea regiunii Mării Negre. Acestea distrug vieți omenești și infrastructuri critice și sociale, amenință minoritățile, libertățile fundamentale și drepturile omului. Conflictele din regiunea Mării Negre au condus la extremism și la eșecul statal al Armeniei și parțial la colapsul Georgiei, Azerbaidjanului și Moldovei.

Marea Neagră s-a transformat dintr-un lac rusesc într-o mare NATO. Climatul de securitate după prăbușirea Uniunii Sovietice în regiunea Mării Negre s-a schimbat în mod semnificativ.

CAPITOLUL 6. MECANISMELE DE COOPERARE REGIONALĂ

În acest capitol al cercetării doctorale vom analiza chestiunea cooperării regionale în domeniile politic, economic, militar și environmental, urmând ca în final să evaluăm relația dintre cooperarea și evoluția geopolitică din bazinul Mării Negre.

6.1. Cooperarea regională – o necesitate politică dinamizatoare pentru evoluția geopolitică a bazinului Mării Negre

Având în vedere agresivitatea Federației Ruse față de vecinii săi, cooperarea la nivel politic în arealul Mării Negre se realizează mai mult pentru a impune o contrapondere la acțiunile Kremlinului, în vederea realizării unui nou status-quo al balanței de putere regională, decât pentru materializarea în practică a consultărilor politice ce vizează domeniile social, economic, ecologic, cultural și energetic.

6.2. Evoluția economică și cooperarea regională a statelor din proximitatea Mării Negre

În arealul Mării Negre regăsim un mozaic de culturi, religii, mentalități și economii diferite, unde actorii statali încearcă să ajungă la stabilitatea prin sporirea cooperării pe diferite paliere.

Marea Neagră este o zonă în care statele riverane și-au delimitat prin tratate bilaterale zonele economice exclusive și și-au trasat frontierele maritime. Securitatea maritimă din zonă se confruntă cu creșterea volumului de mărfuri transportate pe principalele rute de navigație.

Acest subcapitol descrie modul de funcționare al organizațiilor internaționale existente în zona Mării Negre: Organizația pentru Cooperare Economică A Mării Negre – OCEMN, Organizația GUUAM, Pactul de stabilitate pentru Europa de Sud – Est, Inițiativa Central Europeană, Black Sea Energy Forum, Uniunea Economică Eurasiatică și alte inițiative regionale.

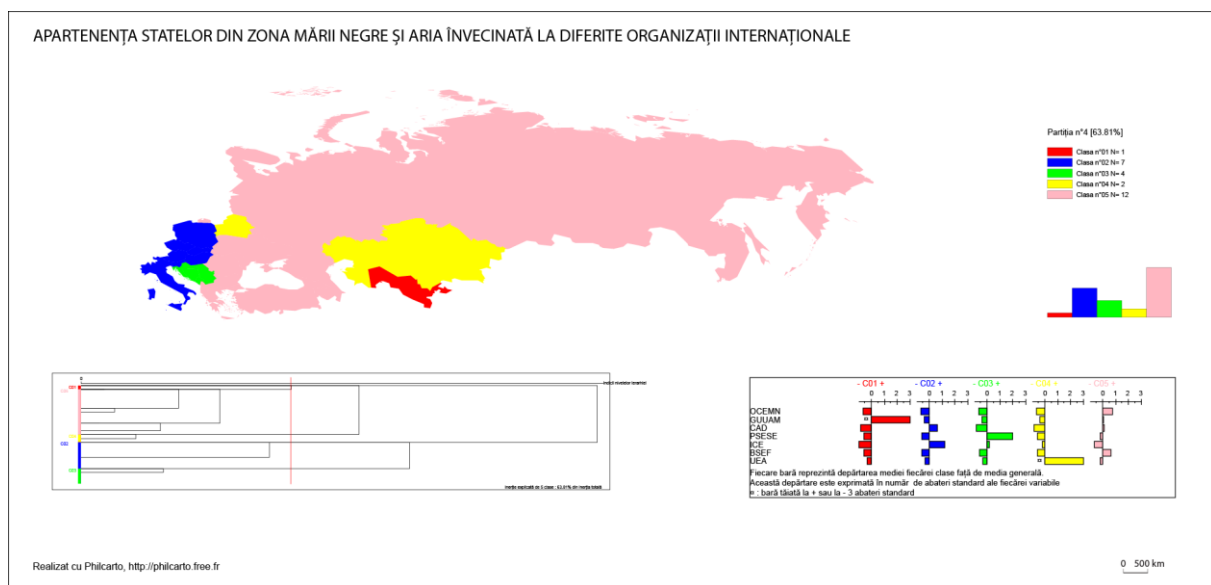

Fig. 14 Harta apartenenței statelor riverane Mării Negre dar și din zona învecinată la diferite organizații internaționale Sursa: prelucrare date publice oficiale

6.3. Cooperarea în domeniul militar în bazinul Mării Negre

Parteneriatul Uniunii Europene cu Federația Rusă a fost serios afectat de atitudinea politică duală și în principal de acțiunile militare acoperite și la vedere ale Moscovei privitor la evenimentele recente din Ucraina, începând cu anexarea peninsulei Crimeea și continuând cu menținerea focarelor de război din estul statului vecin.

Acest subcapitol prezintă cele două forme de cooperare militară existente între țările riverane bazinului Mării Negre: BLACKSEAFOR și CSBM - Confidence and Security Building Measures.

6.4. Politicile și inițiativele UE în programele de prevenție și management a dezastrelor naturale în țările europene din zona extinsă a bazinului Mării Negre

Pentru a evalua pericolele hazardelor naturale în țările din bazinul Mării Negre este necesară cooperarea transfrontalieră, armonizarea metodologiilor folosite, un acces ușor sau chiar gratuit la date armonizate fiabile și exacte, precum și hărți de pericol exacte la nivel local, pentru a proiecta eficient măsuri preventive, a planifica o strategie de management eficientă și în final, să sporească gradul de conștientizare a opiniei publice, pentru a se ajunge la o reducere eficientă a riscurilor pentru hazarde naturale.

6.5. Cooperarea regională – factor principal pentru evoluția geopolitică viitoare

În prima jumătate a lunii septembrie 2014, imediat după Summit-ul NATO de la Newport din Țara Galilor, în Marea Neagră s-a desfășurat o amplă operație militară maritimă - SEABREEZE. Această acțiune are în vedere descurajarea acțiunilor agresive ale Federației Ruse. La operațiune au participat fregate din Ucraina, România, Bulgaria și Statele Unite.

CONCLUZII

Dacă până acum 20 de ani, regiunea Mării Negre era o zonă unde nu se întâmplau acțiuni cu semnificație geopolitică, deoarece întreaga zonă a fost oferită cadou sovieticilor la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial de către aliații lor de atunci și controlată la sânge de fosta URSS, actualmente putem spune că este foarte dificil să ții pasul cu evenimentele care au loc în acest spațiu.

Cooperarea în domeniul energetic și miza geostrategică de control a Eurasiei și prin aceasta, de dominare a lumii, au transformat arealul Mării Negre a într-una dintre cele mai active de pe glob. Dacă ne gândim doar la actorii statali și non statali care acționează în acest spațiu avem un tablou extrem de încărcat ce denotă uriașul potențial geopolitic, geostrategic și geoeconomic al regiunii.

Acest potențial are însă un dublu tăiș. Pe de o parte, atrage investiții în infrastructura de transport energetic, rutier, maritim și în exploatarea zăcămintelor, dezvoltare economică, aport de tehnologie, garanții de securitate fără precedent pentru state precum România, Bulgaria iar, pe de altă parte, poate determina instabilitate pe termen mediu și lung ca urmare a acutizării competiției dintre marile puteri pentru controlarea zonei.

În zona Mării Negre, raporturile de politică externă sunt grav afectate de recente evenimente ce se petrec pe teritoriul Ucrainei și prin anexarea peninsulei Crimeea de către federația Rusă.

CAPITOLUL 7. REGIUNEA MĂRII NEGRE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

Capitolul final al tezei se bazează pe două direcții de cercetare: evaluarea acțiunilor geopolitice și geostrategice din arealul Mării Negre în contextul global actual; iar în final sunt formulate câteva opinii despre viitorul geopolitic al regiunii Mării Negre.

7.1. Arealul Mării Negre în contextul global actual

Mediul de securitate în bazinul Mării Negre a suferit modificări substanțiale în urma evenimentelor militare ce s-au desfășurat în Ucraina, stat ce părea să fie sigur pe mijloacele sale politice, militare și diplomatice și care nu a dat semne în a avea probleme de coeziune internă. Totuși, se distingeau faliile ideologice și religioase, vestul catolic proeuropean fiind în antiteză cu estul ortodox prorus, zona capitalei Kiev, reprezentând o a treia regiune distinctă, populația de aici fiind o mixtură între cele două religii și ideologii.

La începutul anului 2014 în Ucraina a avut loc o agresiune evidentă din partea Federației Ruse, operațiune dusă în toate mediile și anume terestru, aerian, informatic, mediatic și psihologic. Aceste evenimente au condus la ocuparea peninsulei Crimeea de forțe armate ce nu aveau însemne statale.

Procesul de anexare a Crimeii a stârnit multe controverse și este considerat de către Uniunea Europeană, OSCE, NATO și ONU drept o anexare ilegală, care a început ca urmare a intervenției Rusiei în Republica Autonomă Crimeea și în orașul Sevastopol, diviziuni administrative ale Ucrainei.

7.2. Perspectivele regiunii Mării Negre sub semnul incertitudinii

Modificarea configurației generale după anumite criterii ale statelor din proximitatea Mării Negre, a condus inevitabil la destructurări ale echilibrului politic regional și mondial, urmate de procese active, uneori periculoase, de reșezare a controlului principalelor zone strategice. Schimbarea contextului strategic, în special pentru statele din arealul Mării Negre, este însoțită și de amplificarea și diversificarea unor factori de risc intern, a căror evoluție negativă pentru securitatea statelor poate fi stimulată și de adâncirea situațiilor de criză politică, socială, militară și economică.

Cea mai mare provocare a NATO în viitor va fi asigurarea unei apărări proprii solide, dar și intimidarea credibilă a adversarului prin desfășurarea de exerciții militare pe întreg flancul estic. Față de această situație cadru, NATO va trebui să ia calcul modalități de apărare și atacare a Rusiei.

Kremlinul a dat un șah strategic Alianței pe harta geopolitică a Europei în zona Mării Negre încercând să decredibilizeze blocul euroatlantic prin agresiunile din Georgia - 2008 și Ucraina - 2014 și 2015, prin golirea de conținut a ceea ce înseamnă stat partener NATO, din moment ce Alianța nu a reacționat pe măsura violenței atacurilor rusești. Amploarea exercițiilor militare derulate de Federația Rusă în anul următor, august 2016, în bazinul Mării Negre, în peninsula Crimeea și în proximitatea acesteia au demonstrat faptul că Rusia nu va renunța ușor la acest rapt teritorial, asumându-și orice risc pentru păstrarea sa (vezi Fig. 15).

[illegible]

<https://www.businessinsider.com/this-map-shows-the-alarming-russian-military-buildup-encircling-ukraine-2016-8>)

Secolul XX a demonstrat că economiile nu mai pot fi autarhice, că puterea unui stat nu se limitează la nivelul frontierelor sale și că a oferit suficiente exemple de rezolvare a confruntărilor apărute pe fondul intereselor economice prin sancțiuni, embargouri și blocaje economice inițiate de sistemele politice ale unor alianțe.

Regiunea Mării Negre este importantă nu doar ca traseu de transport energetic, ci și ca potențial areal furnizor de hidrocarburi. Acest spațiu care concentrează în prezent atenția unor importanți actori globali.

Prin politica externă extrem de agresivă Federația Rusă nu testează posibilitățile de rezistență ale Ucrainei ci coeziunea și rezistența statelor euroatlantice SUA, Franța, Germania, Marea Britanie.

CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI

În conformitate cu ultimele evoluții regionale, considerăm că Moscova va folosi arma economică și energetică, pentru a-și impune voința politică expansionistă și a influența acțiunile celorlalți actori de pe scena relațiilor internaționale în scopul atingerii intereselor sale strategice.

În opinia noastră, folosirea în scop politic a resurselor de hidrocarburi de care dispune Federația Rusă astfel încât să influențeze rezultatele balanței de putere regionale, ilustrează actualitatea faptului la Kremlin s-a pus în aplicare politica revanșardă prin care se urmărește refacerea propriei sferei de influență, dar și pentru a slăbi puterea economică, politică și militară a statelor considerate adverse din vecinătatea Mării Negre, dar și state ce aparțin UE și NATO.

Securitatea energetică trebuie să țină cont de provocările și evoluțiile geopolitice ale zonei Mării Negre, orice disfuncționalitate sau vulnerabilitate a unei surse energetice din această regiune a Globului afectând consumatorii statelor Uniunii Europene.

Reașezarea fostelor state comuniste în noile frontiere, proces care alimentează conflictele înghețate zonale, au dus la evoluția geopolitică ce a generat acțiuni strategice pentru câștigarea unui control regional cât mai însemnat.

Geopolitica frontierei, raporturile militare - balanța de putere regională, resursele energetice și conflictele înghețate sunt cele mai importante variabile pe care se bazează noua construcția geopolitică a zonei Mării Negre.

Bazinul Mării Negre se constituie un veritabil culoar strategic ce asigură securitatea energetică.

După acțiunile Rusiei din 2014 și 2015 s-a observat o încordare severă a relațiilor bilaterale și putem afirma faptul că procesul de resetare din 2008, nu a fost deloc perceput pozitiv la Moscova.

Referitor la strategia nucleară a NATO, criza din Ucraina a ucis cu siguranță orice tendință de retragere pe termen scurt a armelor nucleare tactice americane rămase în Europa. Dar eliminarea acestor arme pe termen lung ar putea fi încă în interesul Alianței, întrucât retragerea acestor arme americane este considerată o condiție prealabilă pentru orice fel de negocieri cu privire la reducerea propriului arsenal nuclear tactic robust al Rusiei.

Întrucât mai multe state europene sunt dependente economic de Moscova, izolarea Federației Ruse nu este strategia corectă. Statele Unite ale Americii au nevoie de cooperarea Federației Ruse în alte domenii de control al armamentelor, cum ar fi dezbateră nucleară privind Coreea de Nord și Iranul. Alienarea Rusiei și impunerea politicii de sancțiuni prea dure s-ar putea întoarce împotriva SUA în aceste domenii și ar putea duce la consecințe mult mai grave pe termen lung.

Statutul bazinului Mării Negre nu a fost încă definitivat, întrucât transformările geopolitice se află într-o continuă dinamică. Această zonă încă se află în procesul de tranziție specific popoarelor ce tind să treacă la o economie de piață funcțională, ținând modelul democrațiilor consolidate vest europene.

Acțiunile strategice ale Federației Ruse, de anexare a peninsulei Crimeea în 2014 și destabilizare a estului Ucrainei în 2015, au transformat încet dar sigur relațiile internaționale din regiunea Mării Negre. Manevre militare aeriene, terestre dar mai ales navale din Marea Neagră, precum și desfășurarea forțelor armate în vederea descurajării reciproce a Rusiei pe de o parte și

a statelor Occidentale membre NATO și UE pe de altă parte, au transformat profund regiunea și relațiile interstatale, intervenind tensionări majore în politicile externe ale fiecărui stat.

Bulgaria și România reprezintă factori de stabilitate în bazinul Mării Negre, dar pentru realizarea acestei stări de fapt a fost nevoie de o transformare structurală internă, de acumulări în timp, de schimbări politice majore, pentru ca, în conjuncție cu avantajele geostrategice proprii, să poată dobândi calitatea de state membre cu drepturi depline în UE și NATO.

Paradigma de securitate din bazinul Mării Negre a suferit modificări majore deoarece s-a schimbat situația securității regionale, datorită modificării atitudinii strategice fundamentale a Federației Ruse. Securitatea și pacea în bazinul Mării Negre sunt rezultatul sumei păcii și securității fiecăruia dintre statele membre bazinului pontic și nu pot fi obținute fără cooperarea lor totală (Rusu, 2020).

Federația Rusă încearcă să-și crească nivelul de securitate propriu prin stoparea Procesului de extindere spre est a NATO și UE. Astfel încercarea Rusiei de a obține securitate sporită induce o stare de insecuritate în întreaga Regiune a Mării Negre.

Anexarea peninsulei Crimeea a însemnat apariția unui conflict între Ucraina și Federația Rusă, din punct de vedere al legislației internaționale. Cumulat faptului că anexarea încalcă un șir de tratate internaționale privind integritatea teritorială a Ucrainei, ea semnifică aplicarea forței în relațiile interstatale, fapt ilegal conform cartei ONU.

Federația Rusă și-a atins parțial scopul de a compromite credibilitatea Alianței în fața statelor partenere. Strategia de compromitere a început în Georgia în 2008 și a continuat în Crimeea - 2014 și Estul Ucrainei în 2015.

Drumul sigur către permanentizarea conflictului, deoarece nimic nu este mai permanent decât provizoriul, toate aceste acțiuni fiind repetate de către Moscova și în Transnistria dar și în conflictele înghețate din Caucaz.

Concluzionând putem afirma fără îndoială că în cazul agresiunii armate a Federației Ruse din Ucraina dreptul forței a primat cu siguranță forței dreptului internațional.

Zona Mării Negre se confruntă cu o situație precară de securitate în care principalele probleme sunt confruntările etnice; tranziția economică îndelungată în statele foste socialiste; creșterea numărului imigranților și refugiaților; degradarea accentuată a environmentului; conflictele culturale și religioase.

Analizând evoluția dinamică a evenimentelor geopolitice din bazinul Mării Negre se observă faptul că situația mediului de securitate nu a luat deloc o turnură pozitivă, ci din contra, unele state au rămas instabile politic și economic, nici un conflict înghețat nu a fost încă soluționat, iar majoritatea eforturilor politice de democratizare a statelor foste socialiste din regiune se confruntă cu riscul reversibilității.

Bibliografie selectivă:

- 144 de articole și lucrări de specialitate
 - 47 de publicații periodice și seriale, articole de presă
 - 104 surse internet și pagini web
- 1) Abts, J. (February, 2015). *NATO's Very High Readiness Joint Task Defence, Can the VJTF give new elan to the NATO Response Force?* ,Research Paper, Researcher Division, NATO Defence College, Rome, No 109.
 - 2) Anton, S. (2014) *Crimeea 2014-between strategic shock and strategic surprise*. Proceeding International scientific Conference Strategies XXI, 12-th edition. The complex and dynamic nature of the security environment. V. I, Nov. 25-26, Bucarest.
 - 3) Asmus, R.D.(june 2004) Jackson, B.P., *The Black Sea and the Frontiers of Freedom*.
 - 4) Aydin, M.(December 2005). *Regional Cooperation in the Black Sea Area and its Integration into Euro-Atlantic Structures* ,in The Role of the Wider Black Sea Area in a Future European Security Space, Occasional Paper, vol. 1, NATO Defence College, Research Branch, Rome.
 - 5) Balog, C.I. (2009), *Securitate și echilibru în Regiunea Extinsă a Mării Negre*, în „*Infosfera*”, anul I, nr. 4.
 - 6) Barkhudaryan, L. (2013) *Economic Development Challenges of Armenia The South Caucasus .2018. Facts, Trends, Future Scenarios*. Tbilisi: Konrad Adenauer Stiftung,
 - 7) Bartha, D., Peczeli, A. (februarie 2015). *Nuclear Arms Control: Implications from the Crisis in Ukraine*, Research Paper, 108, Research Division of NATO Defence College, Roma.
 - 8) Brzezinski Z. (2000). *Marea tablă de șah: Supremația americană și imperativele sale geostrategice*. Editura Universul enciclopedic, București.
 - 9) Burian, A. (2003). *Geopolitica lumii contemporane*. Ed. Tipografia Centrală, Chișinău.
 - 10) Buța, V. (2016). *Hibriditatea conflictului din Ucraina*. Revista de Științe Militare. Secția de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, nr. 2 (43), anul XVI.
 - 11) Buzan, B.(2000). *Popoarele, statele și teama*, editura Cartier, Chișinău.
 - 12) Cebotari, S. (2015). *Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european*. În: Moldoscopie (probleme de analiza politica), nr. 3(LXII), Chișinău: CEP USM.
 - 13) Chaudet, D., Parmentier, F., Pelopidas, B. (2008) *Imperiul în oglindă. Strategii de mare putere în Statele Unite și în Rusia*. Chișinău: Cartier.
 - 14) Chifu, I.(2009). *Decizia de securitate în Republica Moldova: contribuții pentru o politică a României la răsărit*, Editura Curtea Veche, București.
 - 15) Chifu, I. (2013). *Gândire Strategică*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, București.
 - 16) Cincă S. (2009). *NATO și perspectivele securității la Marea Neagră*, în Revista de Științe Politice și Relații Internaționale, nr. 1, București.
 - 17) Dolghin, N.(2004). *Geopolitica. Dependentele de resursele energetice* Ed.UNAp, București.

- 18) Dufourq, J. (decembrie 2005) . *Introduction , The Role of the Wider Black Sea Area in a Future European Security Space*, Occasional Paper, Vol. 1, NATO Defence College, Research Branch, Rome.
- 19) Dughin, A. (2011) . *Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei*, Editura Eurasiatica.ro, București.
- 20) Dungaciu, D., Tănăsescu G. (2013). *România și Rusia după 20 de ani: percepții, realități, perspective*. Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale.
- 21) Eșanu, C., Șoldău, C. (2011). *Rolul organismelor internaționale în gestionarea conflictelor din zona Mării Negre*. În *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*, seria „ Lucrări studențești. Științe socioumanistice”, Chișinău: CE EEP.
- 22) Friedman, G.(2009). *Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI*. București: Litera.
- 23) Gribincea, M.(1999). *Politica rusă a bazelor militare. Moldova și Georgia*. Chișinău: CIVITAS.
- 24) Grigas, A.(2017). *Crimeea și noul imperiu rus*, Corint.
- 25) Groza, O., Rusu A. (2018) *Shatterbelt and Airpower – an Eastern European Perspective*, Seminarul Geografic Internațional “Dimitrie Cantemir” Ediția XXXVIII.
- 26) Iordache, C. (2000). *Elemente de strategie maritimă*, Editura Ex Ponto, Constanța.
- 27) Kamp, K.H. (Iulie 2014). *Five Long-Term Challenges for NATO beyond the Ukraine Crisis*, NDC Research Report.
- 28) Lukianov, F. (29 mai 2014). “*Building Eurasia and defining Russia*”, în Kadri Liik, *Russia 's Pivot to Eurasia*.
- 29) Mahnovski, S. (2003). *Natural Resources and Potential Conflict in the Caspian Sea Region* , in O. Oliker and T.S. Szayna (eds.), *Fault lines of Conflict in Central Asia and South Caucasus: Implications for the US Army*, Santa Monica CA, RAND.
- 30) Maior Gh., Konoplyov C. (2011). *Cunoaștere strategică în zona extinsă a Mării Negre*. București: RAO.
- 31) Morgenthau H. (2007) .*Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Iași: Polirom.
- 32) O’Hara, S. L. *Great game or grubby game? The struggle for control of the Caspian*, Geopolitică 9, no. I (2004).
- 33) Panța, R.(2013). *Politica externă a Rusiei postsovietice între hard power și soft power*. În: Științe politice, relații internaționale, studii de securitate, a VII-a Conferință internațională, 24-26 mai, Sibiu, România..
- 34) Popescu, A. I. C. (2014). *Russia’s strategy in sub-saharan security in the wake of the Ukrainian crisis*. Proceeding International scientific Conference Strategies XXI, 12-th edition. The complex and dynamic nature of the security environment. V. I, Nov. 25-26, Bucarest.
- 35) Rusu, M. (2018) *The EU Regional Frozen Conflicts and Territorial Disputes in Eastern Partnership (EaP) Countries. Case Study of Russian Pressure on the Black Sea Region Post-Soviet Countries*, Revista Eurolimes, Editura Universității din Oradea .
- 36) Rusu, M. (2019) *Programs for prevention and management of natural disasters in the european countries of the larger area of the Black Sea basin*, Revista PESD, vol. 13, no. 1.

- 37) Rusu M. (2020) The occupation of the Crimean peninsula by the Russian Federation and the changes it caused in the security paradigm in the Black Sea basin, *Revista Română de Geografie Politică*, no. 1.
- 38) Serebrian, O. (2006). *Geopolitica spațiului pontic*. Chișinău: Cartier.
- 39) Serebrian, O. (2014). *Rusia la răspântie. Geoistorie, geocultură, geopolitică*. Chișinău: Cartier.
- 40) Simion, T. P. (2011). *Noua (dez)ordine geopolitică mondială*. Târgoviște: Valahia. University Press.
- 41) Strauțiu, E. (2014). *Forțele militare în regiunea transnistreană. Evaluări cantitative și calitative*. În *Studia Securitatis*. Anul 8, No. 2, Sibiu, România.
- 42) Țăcu, V. (2014). *Dniestr region in the geostrategy of Russian Federation* . *Studia Securitatis*, Sibiu, nr. 3.